

NULMETING

Bijlage 1 bij Voortgangsrapportage

Inhoud

1. Voorwoord	3
2. Methodologische overwegingen	4
3. Waterwegregio	6
4. Pijler 1: Impuls aan de leefbaarheid in wijken	8
5. Pijler 2: Betere toegang tot bestendig en kwalitatief werk voor inwoners	14
6. Pijler 3: Doorbraken in duurzaam en circulair wonen en werken	24
7. Conclusie	29

1. Voorwoord

De Waterwegregio omvat de gemeenten Maassluis, Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen, en strekt zich uit langs de Nieuwe Waterweg in Zuid-Holland. De regio vormt een strategisch onderdeel van het Rotterdamse haven- en industriecomplex en beschikt over hoogwaardige verbindingen per water, weg en spoor naar het Europese achterland. De economie is sterk verbonden met maritieme, logistieke en technische sectoren.

Ondanks deze gunstige uitgangspositie blijven economische groei en brede welvaart achter bij het landelijk gemiddelde. Volgens de Regionale Monitor Brede Welvaart behoort de regio zelfs tot de gebieden met de laagste welvaartsscores van Nederland. Alle vier gemeenten kennen relatief hoge werkloosheidscijfers, terwijl bedrijven tegelijkertijd structurele tekorten melden aan gekwalificeerd personeel. Ook de leefomgeving kent uitdagingen, zoals verouderde woningen, energie-armoede en beperkte groenvoorzieningen, wat de brede welvaart verder onder druk zet.

Om deze problematiek aan te pakken, is vanuit het Rijk de Regio Deal Waterweg-regio toegekend. Deze Regio Deal ondersteunt diverse projecten gericht op het verbeteren van de brede welvaart binnen de regio. Deze nulmeting vormt daarbij het vertrekpunt, en is onderdeel van het Monitoring, Evaluatie, en Leer (MEL) programma van de Regio Deal Waterwegregio.

Dit verslag bespreekt de gebruikte databronnen, presenteert kerncijfers van de regio en geeft vervolgens per pijler een beschrijving van de uitgangssituatie volgens de doelstellingen van de Deal. De nulmeting vormt het vertrekpunt voor de monitoring van de Regio Deal Waterwegregio in de komende jaren.

Onze dank gaat uit naar de informatiemanagers die ons hebben geadviseerd. Dit zijn Mieke Zonderop, Andre Roelofsen, Mark Meissen (Vlaardingen), Wim van der Zanden en Matthieu Permentier (Rotterdam), en Ton Dijkshoorn (Maassluis/Schiedam).

Kees Krul, Cihan Uludag, Chetana Pai en Maurits Dekker
Rotterdam, 26 mei 2025

2. Methodologische overwegingen

Het vertrekpunt voor deze nulmeting zijn de 14 oorspronkelijke doelstellingen zoals opgenomen in het Convenant. Deze zijn voor de nulmeting teruggebracht tot 9 doelstellingen (Tabel 1). Het terugbrengen van 14 naar 9 doelstellingen maakt het nulmetingskader overzichtelijker, evenwichtiger en beter meetbaar. Door elke pijler drie samenhangende doelstellingen te geven, verdwijnen doublures tussen de oorspronkelijke doelstellingen en ontstaat er een betere thematische balans zonder dat we afwijken van de inhoud van het Convenant.

Tabel 1. Doelstellingen in de nulmeting.

Pijler 1: Impuls aan de leefbaarheid in wijken	Pijler 2: Betere toegang tot bestendig en kwalitatief werk voor inwoners*	Pijler 3: Doorbraken in duurzaam en circulair wonen en werken**
1A. Versterken van de sociale cohesie, waardoor de sociale basis, sociale veiligheid, gezondheid en welzijn verbeteren.	2A. Match en mobiliteit op de arbeidsmarkt.	3A. Modulaire aanpak voor het verduurzamen van particulier woningbezit.
1B. Verbeteren van kansengelijkheid van alle jongeren.	2B. Inclusieve toegang tot passend en zeker werk, talentontwikkeling en goede opleidingen.	3B. Meer circulaire en verduurzaamde bedrijven(terreinen).
1C. Sociaal veilig en betrouwbaar wonen door het terugdringen van onveiligheid, overlast en uitbuiting.	2C. Praktijkgericht leren en werken.	3C. Versterken van kennis, bewustwording en gedeelde verantwoordelijkheid over circulariteit en duurzaamheid.

* De oorspronkelijke zeven doelstellingen uit pijler 2 zijn gebundeld tot drie thematische doelstellingen. Deze bundeling is gemaakt op basis van inhoudelijke samenhang. Elke nieuwe doelstelling dekt één of meerdere oorspronkelijke doelen, zodat de volledige inhoud uit het convenant behouden blijft. De koppeling is als volgt A) Match en mobiliteit op de arbeidsmarkt (dekt convenant doelstelling A. Verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt; B. Vergroten van de bereikbaarheid van werkgelegenheid); B) Inclusieve toegang tot passend en zeker werk, talentontwikkeling en goede opleidingen. (dekt C. Vergroten van kansen op een goede opleiding en passend werk met bestaanszekerheid; D. Doorbreken en verminderen van structurele barrières voor jongeren en langdurig werklozen; en E. Optimaal benutten, ontwikkelen en inzetten van de talenten van inwoners); C) Praktijkgericht leren en werken (dekt F. Versterken van het praktijkgericht onderwijs (middelbaar beroepsonderwijs); G. Learning on the job in samenwerking met het bedrijfsleven).

** In pijler 3 zijn de oorspronkelijke doelstellingen C. Bijdragen aan meer circulair bouwen en (kennis over) de circulaire en duurzaamheidstransitie en D. Het creëren van bewustwording van en verantwoordelijkheid bij betrokkenen zijn samengevoegd tot één doelstelling (3C). In deze bundeling ligt de nadruk op het versterken en delen van kennis, het vergroten van bewustwording en het stimuleren van gedeelde verantwoordelijkheid in de circulaire en duurzame transitie.

De voortgang van de Regio Deal wordt op verschillende niveaus gevolgd: regionaal, gemeentelijk en op projectniveau. Omdat het merendeel van de projecten ten tijde van het schrijven van dit verslag nog niet zijn begonnen, worden de individuele projecten in deze nulmeting buiten beschouwing gelaten. Wel volgen er, als onderdeel van het monitoringsprogramma, jaarlijks gesprekken met de projectleiders. De inzichten uit deze gesprekken zullen in de tussen- en eindmeting wél worden opgenomen.

Voor de nulmeting worden gegevens gebruikt op verschillende niveaus en van verschillende openbare bronnen, waaronder de Leefbarometer en het CBS. Het combineren van meerdere databronnen helpt eventuele blinde vlekken in afzonderlijke bronnen te beperken en verhoogt de betrouwbaarheid door triangulatie, oftewel het vergelijken van meerdere gegevensbronnen. Bij voorkeur kijken we zoveel mogelijk op het wijkniveau omdat de interventies van de Regio Deal zich voornamelijk op lokaal niveau bewegen.

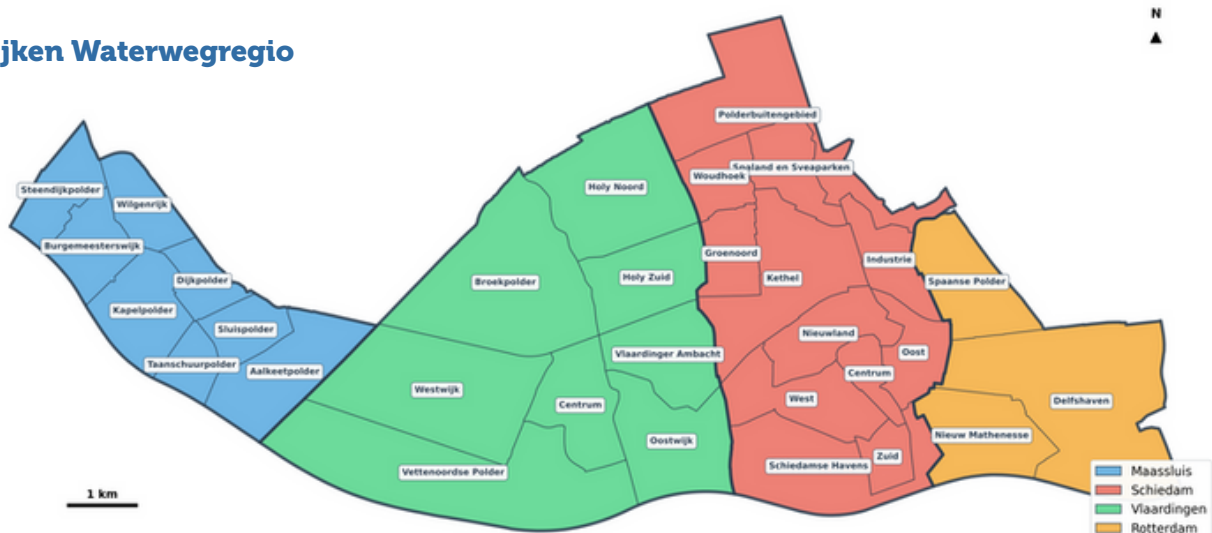
Het uitvoeren van de nulmeting brengt echter ook methodologische uitdagingen met zich mee. Bepaalde aspecten, zoals sociale cohesie of (het gevoel van) veiligheid, laten zich moeilijk in harde cijfers vatten en worden bovendien niet altijd op lokaal niveau bijgehouden. Daarnaast hanteren gemeenten en dataleveranciers verschillende definities en update-frequenties. Ook ontbreken er voor nieuwe thema's, zoals circulair bouwen, nog algemeen geaccepteerde meetmethoden.

Daarbij komt bij dat brede welvaartsindicatoren sterk gevoelig kunnen zijn voor externe invloeden, zoals economische trends of lopende projecten buiten de Regio Deal. Hierdoor is het lastig om veranderingen rechtstreeks aan activiteiten binnen de Regio Deal toe te schrijven. Het primaire doel van deze nulmeting is dan ook niet om directe causaliteit aan te tonen, maar om een gezamenlijk vertrekpunt te schetsen. Hiermee ontstaat helderheid voor alle betrokken partijen over de huidige situatie in de Waterwegregio en wordt duidelijk waar gezamenlijk naartoe gewerkt wordt.

3. De Waterwegregio

De Waterwegregio is een gebied in Zuid-Holland dat de gemeenten Maassluis, Vlaardingen, Schiedam en het westelijke deel van Rotterdam omvat. De regio ligt langs de Nieuwe Waterweg, de belangrijke scheepvaartroute die de Rotterdamse haven verbindt met de Noordzee. Historisch gezien hangt de ontwikkeling van deze steden nauw samen met de maritieme sector, de industrie en logistiek rondom de haven. Hierdoor ontstond een sterk verstedelijkt gebied met een uitgesproken maritiem-industrieel karakter.

Wijken Waterwegregio

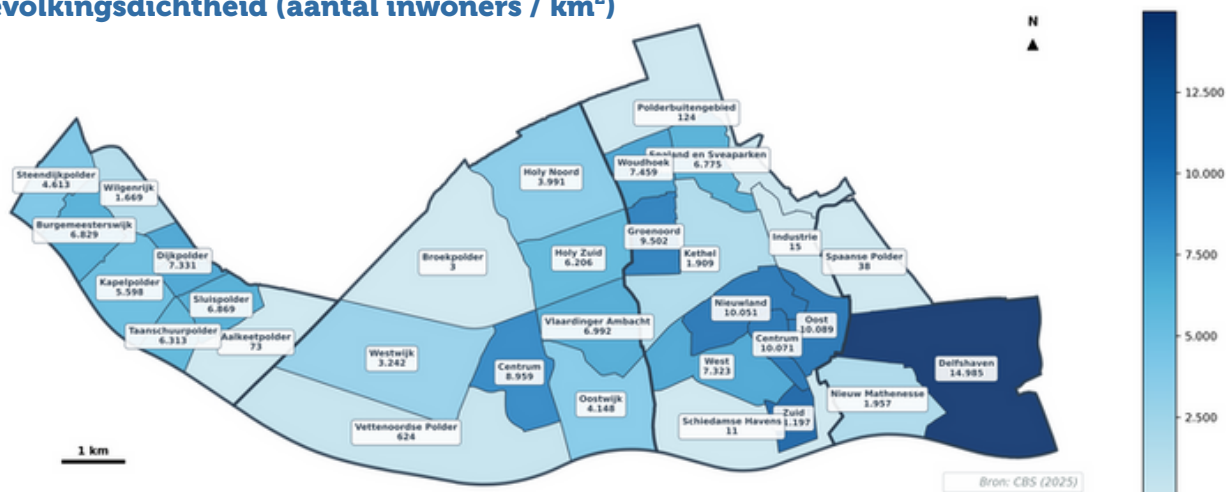
Figuur 1. Wijkenkaart Waterwegregio (brondata CBS, samengesteld door de auteurs).

Voor deze nulmeting kijken we naar 31 wijken (Figuur 1). Dit betreft alle wijken van Maassluis (8 wijken), Vlaardingen (8 wijken) en Schiedam (12 wijken). Van Rotterdam worden vanwege de omvang alleen de drie meest westelijk gelegen wijken mee-genomen: Delfshaven, Nieuw Mathenesse en Spaanse Polder. Delfshaven vormt met ruim 77.000 inwoners de grootste en meest dichtbevolkte wijk binnen de Regio Deal (bijna 15.000 inwoners per km²) en heeft daardoor een sterke stedelijke dynamiek (Figuur 2). Spaanse Polder daarentegen heeft nauwelijks bewoners (70 inwoners), maar is vanwege het omvangrijke indus-trieterrein relevant voor werkgelegenheid.

In Schiedam springen vooral Nieuwland en Oost eruit als omvangrijke en dichtbebouwde woonwijken, beide met ruim 10.000 inwoners per vierkante kilometer. Maassluis laat een gevarieerd beeld zien, met enerzijds relatief dichtbebouwde stadsdelen zoals Burgemeesterswijk en Sluispolder, en anderzijds dunbevolkte buitengebieden zoals Aalkeetpolder, waar slechts 135 mensen wonen.

De totale bevolking de Waterwegregio is circa 275.000 inwoners, verdeeld over ongeveer 130.000 huishoudens. Van de bewoners is ongeveer 28 procent jonger dan 25 jaar, 55 procent tussen 25 en 65 jaar, en 17 procent 65 jaar of ouder. De Waterwegregio kent ongeveer 35.800 bedrijfsvestigingen. Het totale grondgebied bedraagt zo'n 6650 hectare, iets groter dan het Waddeneiland Ameland.

Bevolkingsdichtheid (aantal inwoners / km²)

Figuur 2. Bevolkingsdichtheid.

Bestuurlijk maakt de Waterwegregio deel uit van meerdere grotere verbanden. Zo vallen de gemeenten onder de provincie Zuid-Holland en behoren ze tot de regio Rijnmond. Ook nemen zij deel aan de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), een samenwerking van 21 gemeenten gericht op economische ontwikkeling en bereikbaarheid. Daarnaast bestaan er specifieke samenwerkingsverbanden tussen de gemeenten onderling. Zo werken Maassluis, Vlaardingen en Schiedam (of 'MVS') nauw samen in initiatieven zoals de Riverboard, waarin lokale overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties gezamenlijk aan de ontwikkeling van het gebied werken.¹

De bereikbaarheid van de regio is goed ontwikkeld. De snelweg A20 verbindt de steden onderling langs de noordzijde van de Waterweg en zorgt voor een directe aansluiting op Rotterdam. Verder versterken de A4 en de recent geopende A24 (Blankenburgverbinding) de verbinding met het Westland en de zuidelijke oever richting de Maasvlakte.² Ook het openbaar vervoer tussen de Waterweggemeenten is goed ontwikkeld: de Hoekse Lijn (metro B) verbindt Maassluis, Vlaardingen en Schiedam rechtstreeks met Rotterdam en Hoek van Holland. Over het water vormen de Nieuwe Waterweg, Het Scheur, en de Nieuwe Maas aders voor de scheepvaart.

¹ <https://www.deriverboard.nl/>

² De Blankenburgverbinding: Op weg naar meer brede welvaart en organisatorische samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en onderwijs (2024). Erasmus Universiteit & Platform31.

4. Pijler 1:

Impuls aan de leefbaarheid in wijken

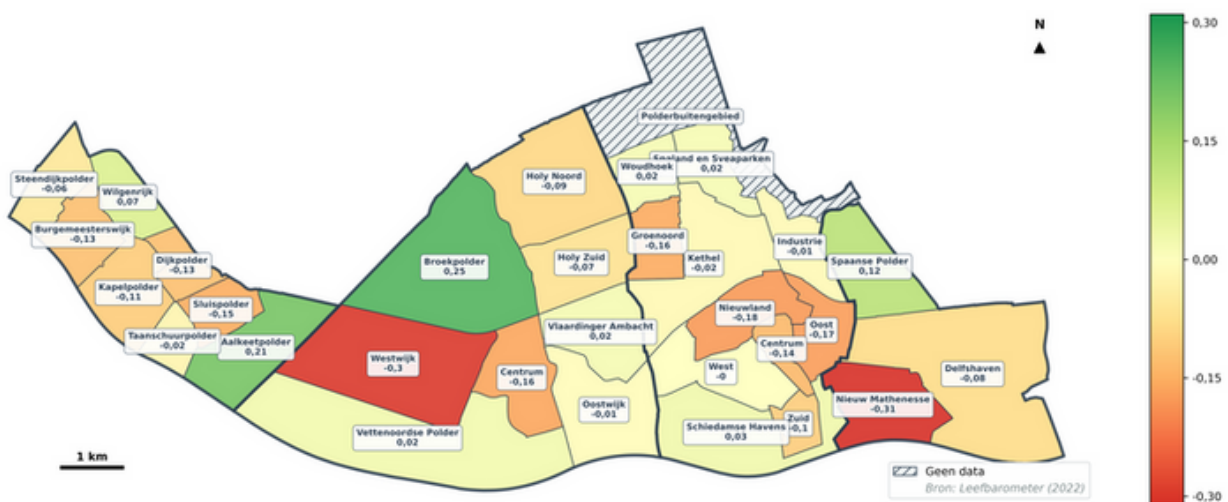
De eerste pijler richt zich op drie doelstellingen voor het verbeteren van de leefbaarheid in wijken: 1A) versterking van sociale cohesie, 1B) vergroten van kansen (gelijkheid) voor jongeren, en 1C) sociaal veilig en betrouwbaar wonen. Omdat leefbaarheid vaak sterk lokaal verschilt, zelfs binnen gemeenten, vereist deze pijler gerichte inzichten per wijk.

Bij deze pijler maken we daarom gebruik van de Leefbarometer, een instrument ontwikkeld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) dat de leefbaarheid van wijken in Nederland meet.³ De Leefbarometer combineert ongeveer honderd indicatoren verdeeld over verschillende thema's zoals fysieke omgeving, veiligheid en sociale samenhang, en vergelijkt deze scores met het Nederlandse gemiddelde. Een negatieve afwijking betekent dat een wijk minder goed scoort dan het landelijk gemiddelde en vice versa.

Doestelling 1A: Versterken van de sociale cohesie, waardoor de sociale basis, sociale veiligheid, gezondheid en welzijn verbeteren.

Als we kijken naar de leefbaarheid van de wijken, blijkt uit de cijfers dat met name wijken als Nieuw Mathenesse in Rotterdam (-0.31), Westwijk in Vlaardingen (-0.30), en Nieuwland in Schiedam (-0.18) zwaar onder het gemiddelde scoren, wat duidt op een lagere ervaren leefkwaliteit. Ook in Maassluis zijn er aandachtspunten: Sluispolder (-0.15) en Dijkpolder (-0.13) vallen op met negatieve afwijkingen. Daarentegen scoren sommige wijken juist (licht) boven het gemiddelde, zoals Broekpolder in Vlaardingen (+0.25), Aalkeetpolder in Maassluis (+0.21), en Spaanse Polder in Rotterdam (+0.12). Wel moet gezegd worden dat dit dunbevolkte gebieden zijn en daarom kwetsbaar zijn voor methodologische afwijkingen.

Leefbarometer (afwijking Nederlands gemiddelde)

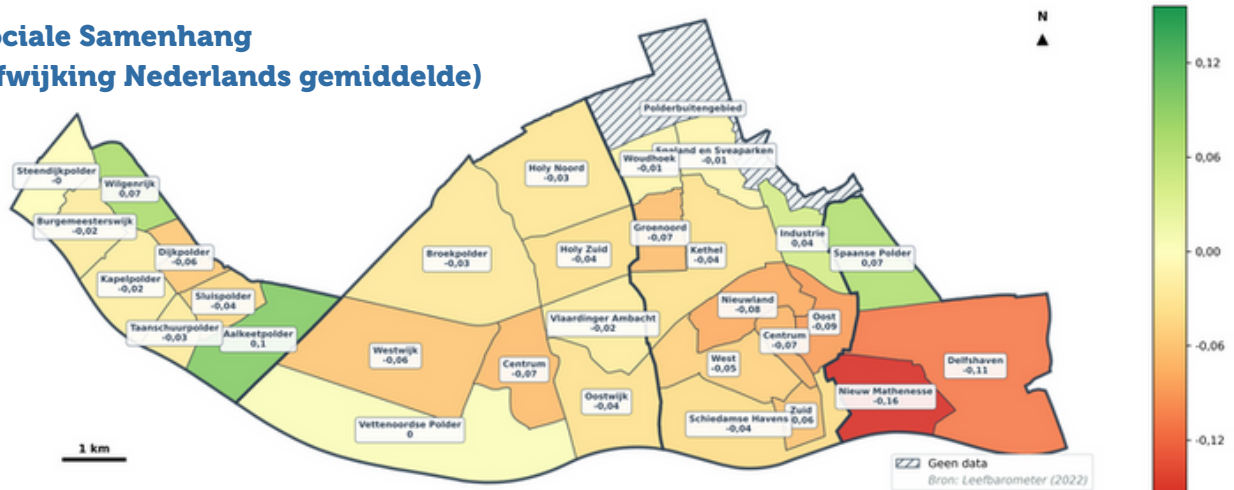

Figuur 3. Leefbarometer.

³ <https://www.leefbaarometer.nl/>

We kunnen ook specifiek kijken naar de dimensie van sociale cohesie, wat aspecten omvat zoals onderling vertrouwen, betrokkenheid en sociale netwerken binnen wijken. De sociale samenhang-score van de Leefbarometer laat zien dat de meeste wijken in de Waterwegregio iets onder het landelijke gemiddelde scoren. Uitschieters naar beneden zijn de Rotterdamse wijken Nieuw Mathenesse (-0,16), Delfshaven (-0,11), en Oost in Schiedam (-0,09). Aalkeetpolder in Maassluis vormt daarentegen een positieve uitzondering (+0,10).

Sociale Samenhang (afwijking Nederlands gemiddelde)

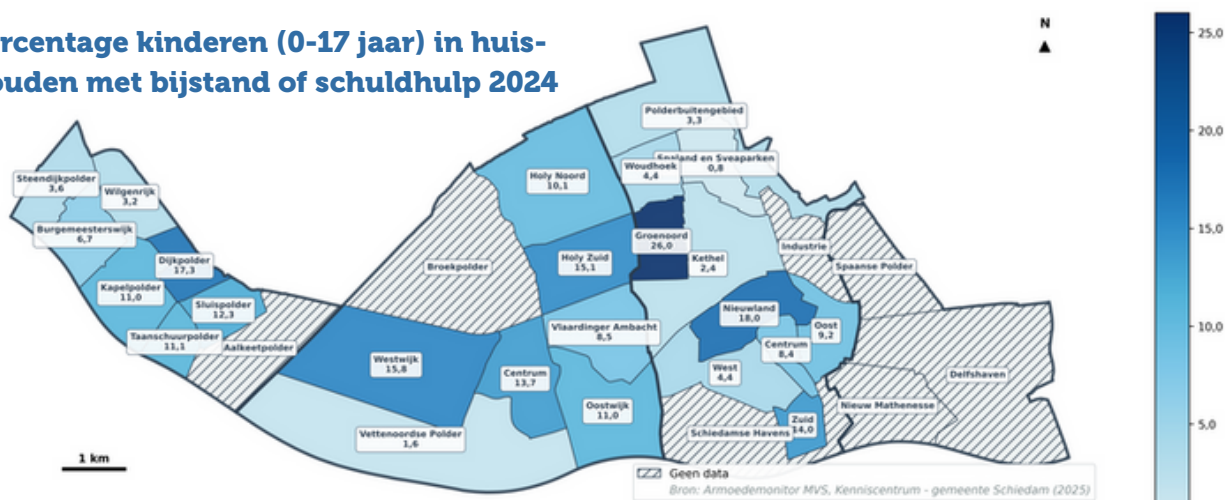

Figuur 4. Sociale samenhang.

Doestelling 1B: Verbeteren van kansengelijkheid van alle jongeren.

De tweede doelstelling focust op de kansen van jongeren, waarbij wij kijken naar de thuis-situatie en de omgeving waarin zij opgroeien. Recente cijfers uit de Armoedemonitor MVS van het Kenniscentrum Maassluis-Schiedam laten zien dat het aandeel kinderen (0-17 jaar) dat opgroeit in een huishouden met bijstand, bijzondere bijstand/minimaregelingen of schuldhulp sterk varieert tussen wijken in de Waterwegregio (Figuur 5). In Schiedam springt Groenord eruit met 26%, gevolgd door Nieuwland (18%) en Zuid (14%). Ook in Vlaardingen zijn er wijken met verhoogde kwetsbaarheid, zoals Westwijk (16%) en Centrum (14%). In Maassluis is Dijkpolder de meest kwetsbare wijk met 17%, terwijl Steendijkpolder (4%) en Wilgenrijk (3%) juist lage percentages kennen. In de Rotterdamse wijken ontbreken gegevens, maar bekend is dat Delfshaven ook tot de hoogrisicogebieden behoort. Zo was het aantal kinderen in bijstandshuishoudens daar 17% (bron: CBS Jeugdindicatoren, 2023).

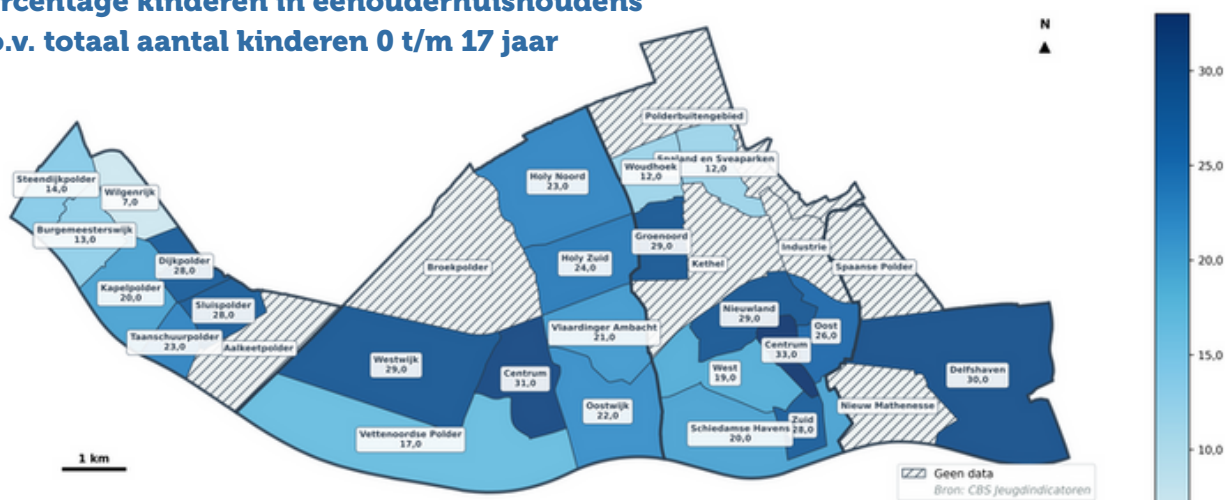
Percentage kinderen (0-17 jaar) in huishouden met bijstand of schuldhulp 2024

Figuur 5. Armoedemonitor MVS Kinderen.

Een andere indicator is het aandeel kinderen in eenoudergezinnen (Figuur 6). Dit ligt bovengemiddeld hoog in Schiedam-Centrum (33%), Delfshaven (30%) en Nieuwland (29%). Dit wijst erop dat jongeren in deze wijken mogelijk met een grotere achterstand starten en extra ondersteuning kunnen gebruiken.

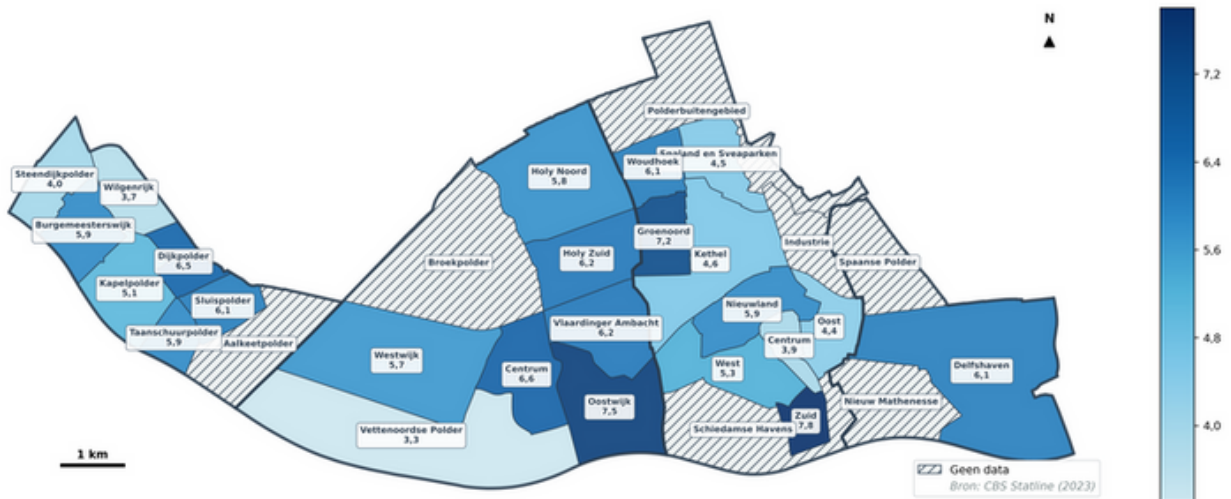
Percentage kinderen in eenouderhuishoudens t.o.v. totaal aantal kinderen 0 t/m 17 jaar

Figuur 6. Kinderen in eenouderhuishoudens.

Ten slotte geeft de CBS Jeugdmonitor (2023) ook cijfers over het aandeel jongeren met jeugdzorg. Jeugdzorg omvat onder meer jeugdbescherming, jeugdreclassering en jeugdhulp (Figuur 7). In meerdere wijken ligt dit aandeel relatief hoog. Zo krijgt in Zuid (Schiedam) 7,8% van de jongeren jeugdzorg, gevolgd door Groennoord (Schiedam, 7,2%) en Oostwijk (Vlaardingen, 7,5%). Ook in wijken als Dijkpolder en Sluispolder (Maassluis) en Centrum (Vlaardingen) liggen de percentages boven de 6%.

Percentage jongeren (tot 23 jaar) met jeugdzorg

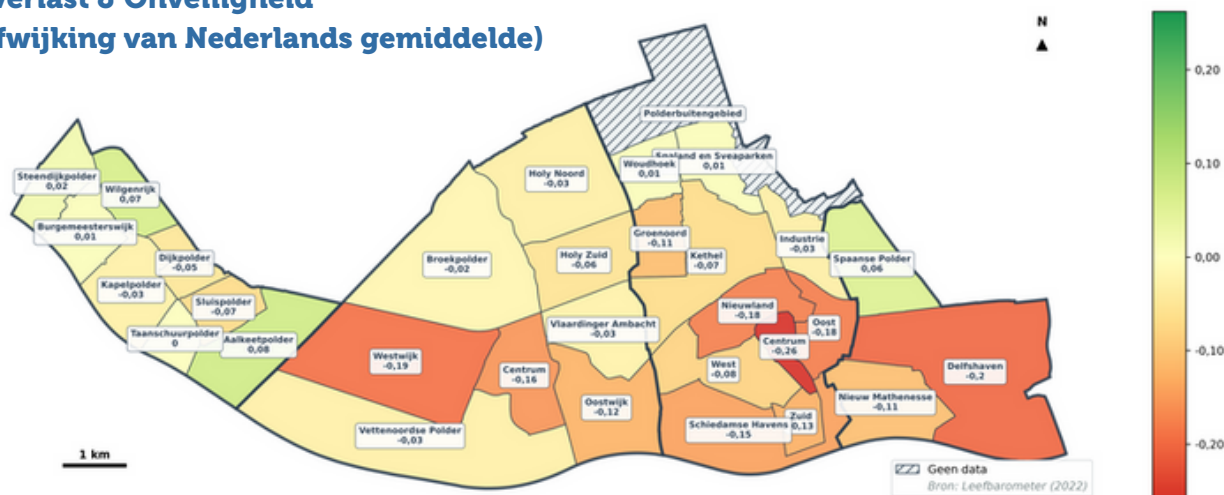

Figuur 7. Aandeel jongeren met jeugdzorg.

Doestelling 1C: Sociaal veilig en betrouwbaar wonen door het terugdringen van onveiligheid, overlast en uitbuiting.

Veiligheid en betrouwbaarheid van de leefomgeving zijn belangrijk voor prettig wonen. De Leefbarometer geeft een samengestelde score voor overlast en onveiligheid op wijkniveau (Figuur 8). Deze indicator combineert gegevens zoals ervaren geluidsoverlast, vandalisme, criminaliteit, gevoelens van onveiligheid en bewonerspercepties uit enquêtes. Op de Leefbarometer scoort de Waterwegregio op dit thema onder het Nederlands gemiddelde (-0,07). Wijken zoals Schiedam-Centrum (-0,26) en Delfshaven (-0,20) springen eruit met fors negatieve afwijkingen, wat duidt op relatief veel ervaren overlast en onveiligheid.

Overlast & Onveiligheid (afwijking van Nederlands gemiddelde)

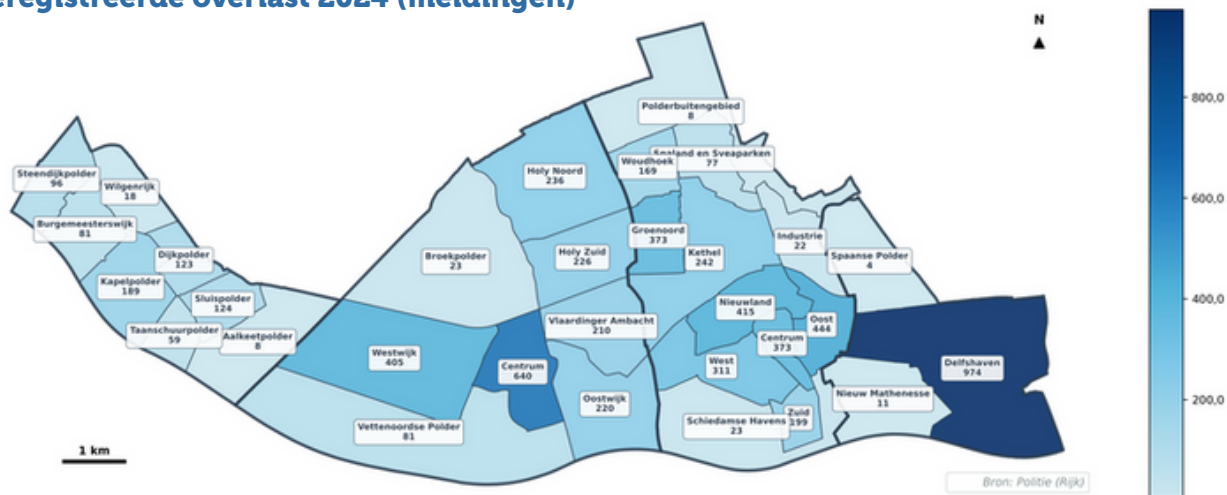

Figuur 8. Overlast en onveiligheid.

Daarnaast maken we gebruik van cijfers over geregistreerde overlastincidenten van de politie (Figuur 9). De politieclassificatie omvat meldingen zoals openbare dronkenschap, geluids-overlast, jeugdgroepen, drugsoverlast en overlast door personen met verward gedrag, en geven dus een concreet beeld van veiligheidssituaties. Het gemiddelde voor de Waterwegregio is 23 meldingen per 1000 inwoners.

Ook hier zijn uitschieters: Zo had Schiedam-Centrum het hoogste aantal meldingen per inwoner (70 meldingen per 1000 inwoners), en ook Kethel (44 meldingen per 1000 inwoners) en Centrum Vlaardingen (41 meldingen per 1000 inwoners) laten hoge cijfers zien. De Spaanse Polder (57 meldingen) en Aalkeetpolder in Maassluis (59 meldingen) scoren ook hoog, maar hier is het absoluut aantal meldingen laag vanwege het kleine inwonertal. Wijken als Spaland en Sveaparken (Schiedam) hebben daarentegen zowel volgens de Leefbarometer als de politiegegevens relatief weinig overlastmeldingen en scoren dus gunstiger qua sociale veiligheid.

Geregistreerde overlast 2024 (meldingen)

Figuur 9. Geregistreerde overlast.

5. Pijler 2: Betere toegang tot bestendig en kwalitatief werk voor inwoners

De tweede pijler richt zich op het versterken van de economische positie van inwoners in de Waterwegregio. Met ruim 200.000 personen in de beroepsbevolking (15-75 jaar, CBS 2023) draait het in deze pijler om méér dan alleen voldoende banen: inwoners moeten werk kunnen vinden dat past bij hun talenten, zeker op de lange termijn is, en perspectief biedt op ontwikkeling in de praktijk.

Daartoe zijn de oorspronkelijke zeven arbeidsmarktdoelstellingen uit het convenant samengevoegd tot drie samenhangende thema's: 2A) Match en mobiliteit op de arbeidsmarkt; 2B) Inclusieve toegang tot passend en zeker werk, talentontwikkeling en goede opleidingen; 2C) Praktijkgericht leren en werken.

Doelstelling 2A: Match en mobiliteit op de arbeidsmarkt

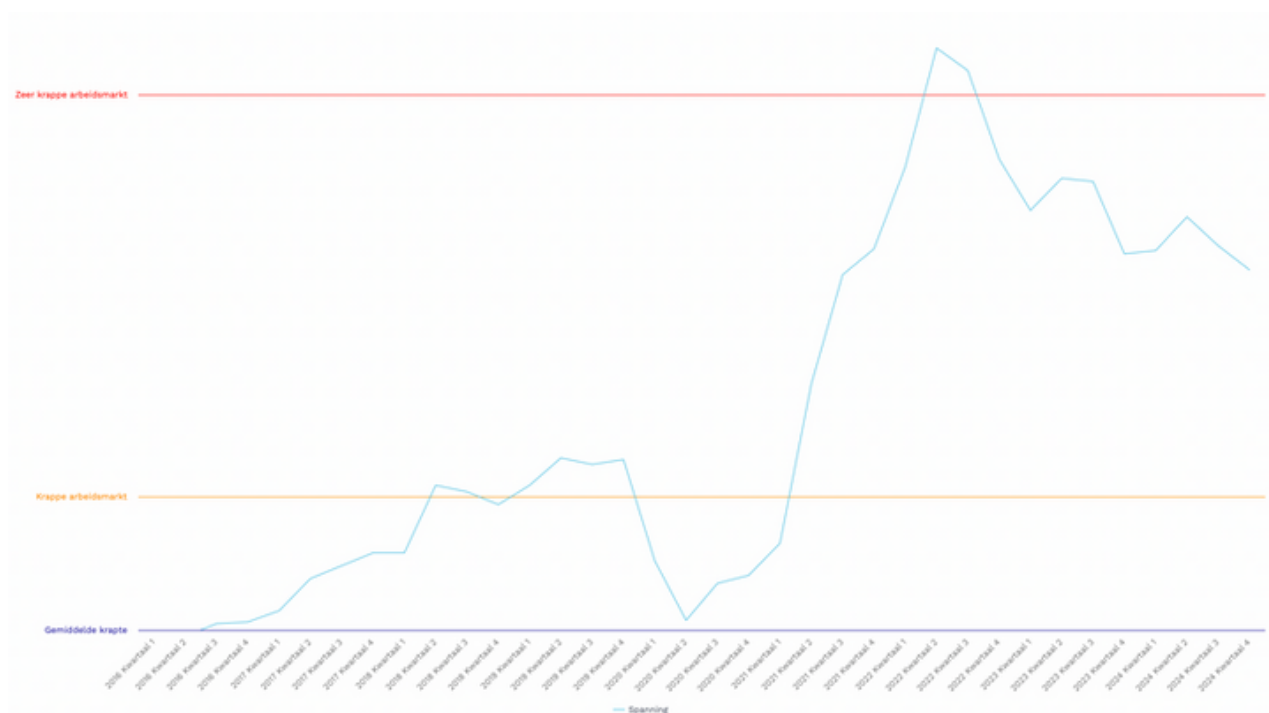
De mismatch tussen werkgevers en werkzoekenden is in 2024 nog steeds een uitdaging in Nederland.⁴ Ondanks een lichte versoepeling blijft de arbeidsmarkt krap, met name doordat de vaardigheden en achtergronden van werkzoekenden niet altijd aansluiten bij de behoeften van werkgevers. De eerste doelstelling draait om het verkleinen van de kloof tussen vacatures en talent én zorgen dat inwoners in de Waterwegregio de beschikbare banen daadwerkelijk kunnen bereiken.

Om inzicht te krijgen in de regionale arbeidskrapte kijken wij naar de spanningsindicator van het UWV. Deze indicator geeft de spanning weer tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en wordt berekend door het geschatte aantal openstaande vacatures te delen door het aantal personen dat op hetzelfde moment korter dan 6 maanden WW ontvangt. Als de waarde van de indicator groter is dan 1,5 dan is er sprake van een 'krappe' arbeidsmarktsituatie. Omdat er geen gegevens op wijk en gemeentelijk niveau zijn, kijken wij naar de regio Rijnmond als geheel waar alle vier gemeenten deel van uitmaken.

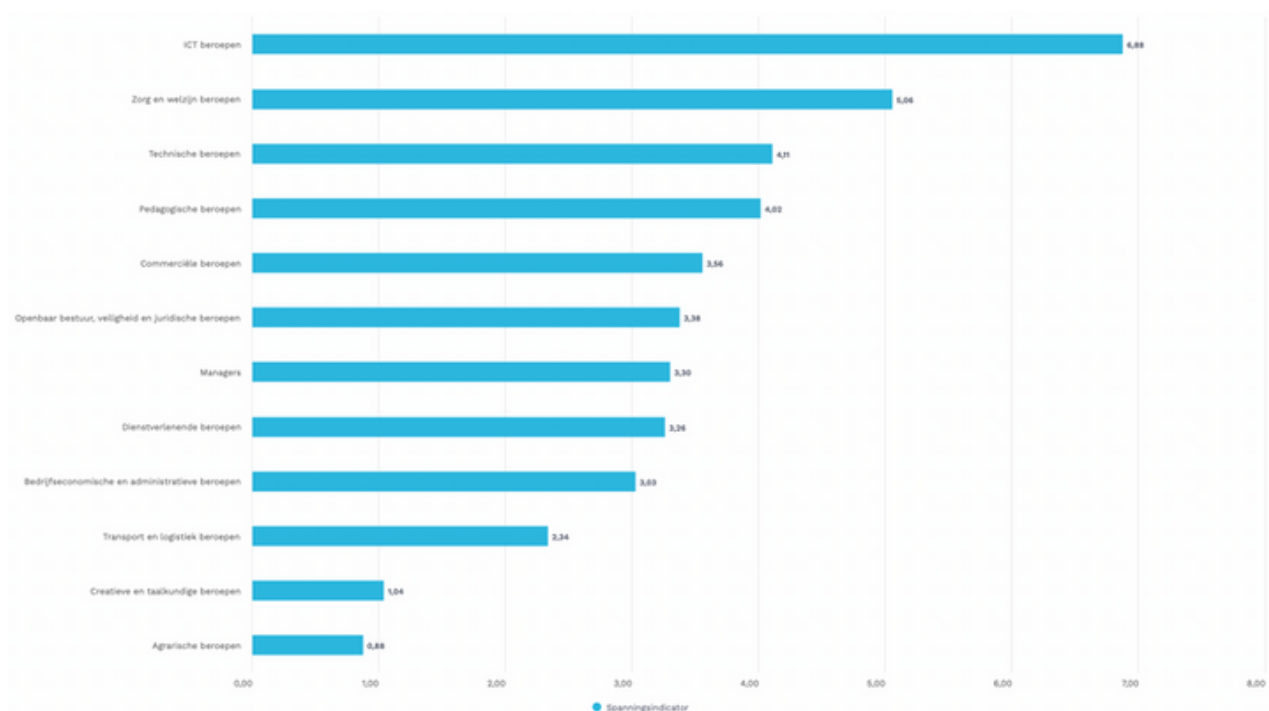
De spanningsmeter van Rijnmond laat zien dat er nog altijd een krappe arbeidsmarkt is, hoewel dit de afgelopen jaren iets is afgenomen (Figuur 10). De arbeidsmarkt blijft echter nog steeds de belangrijkste uitdaging voor het bedrijfsleven, en 36.3% van bedrijven in Zuid-Holland geeft aan dat het tekort aan arbeidskrachten een belemmering is.⁵ Als we kijken naar de spanningsindicator per sector zien wij dat de ICT beroepen, zorg en welzijn, en technische beroepen de krapte het grootste is (Figuur 11).

⁴ <https://www.uwv.nl/nl/nieuws/spanningsindicator-arbeidsmarkt-niet-langer-zeer-krap>

⁵ <https://rijnmondinzicht.nl/rijnmond/arbeidsmarktspanning>

Figuur 10. Spanningsindicator Regio Rijnmond (bron: UWV).

Figuur 11. Spanningsindicator per beroepsgroep, Regio Rijnmond (bron: UWV).

In het vierde kwartaal van 2024 waren er in de regio Rijnmond ongeveer 27.500 openstaande vacatures. Daartegenover stonden er in de Rijnmond in januari 2025 zo'n 100.000 geregistreerde werkzoekenden.⁶ Dit wijst op een kwalitatieve mismatch: er is voldoende arbeidspotentieel, maar niet met de juiste vaardigheden of opleiding.

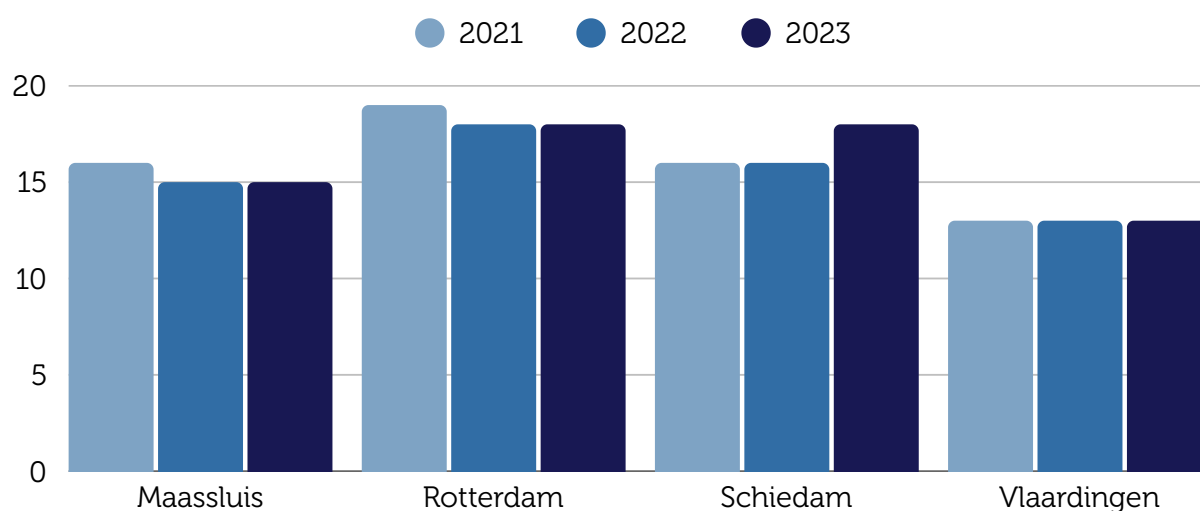
⁶ Werkzoekenden die bij UWV staan geregistreerd met een uitkering WW, bijstand, Wajong, WGA of WAO-uitkering, niet-uitkeringsgerechtigden die zich hebben aangemeld bij de gemeente en als zodanig ingeschreven staan bij UWV, en alle personen die een CV op werk.nl hebben geplaatst (bron: werk.nl)

Om de mismatch gedeeltelijk te overbruggen speelt de bereikbaarheid een belangrijke rol (Figuur 12). Uit recente regionale cijfers blijkt dat economische groei niet automatisch leidt tot betere bereikbaarheid van werkgelegenheid. In Rotterdam nam het aantal banen tussen 2021 en 2023 weliswaar toe van ongeveer 399.000 naar ruim 406.000, maar tegelijkertijd steeg ook de gemiddelde woon-werkafstand licht (van 19,4 km naar 19,8 km).

Maassluis vormt juist een positief voorbeeld in de Waterwegregio: hier steeg het aantal banen tussen 2021 en 2023 van 7.700 naar 8.700, terwijl inwoners gemiddeld dichterbij hun werk kwamen te wonen (de gemiddelde woon-werkafstand daalde van 16 km naar 15 km). Dit wijst erop dat lokale werkgelegenheid beter toegankelijk is geworden voor de inwoners.

In Schiedam en Vlaardingen is het beeld genuanceerder. In Schiedam steeg het aantal banen licht, maar nam ook de gemiddelde woon-werkafstand toe (van 16,1 km naar 17,8 km). Dit duidt op een toenemende afhankelijkheid van banen buiten de eigen gemeente. Vlaardingen bleef stabiel, zowel in banenaanbod als in reistijden, wat erop kan duiden dat de arbeidsmarkt daar in evenwicht is gebleven, maar geen duidelijke verbetering heeft doorgebracht.

Gemiddelde woon-werkafstand per gemeente (km)

Figuur 12. Gemiddelde woon-werkafstand (gemeentelijk niveau) (bron: CBS statline).

Tot slot is het noemenswaardig dat vorig jaar de Blankenburgverbinding is geopend. Recent onderzoek van de Erasmus Universiteit en Platform31 laat zien dat deze nieuwe verbinding door lokale overheden, bedrijfsleven en onderwijs wordt gezien als een belangrijke impuls voor de regionale arbeidsmarkt en economie, vooral vanwege de sterk verbeterde bereikbaarheid en kortere reistijden.⁷ Tegelijkertijd worden er ook kanttekeningen geplaatst bij de beperkte vervoersopties voor niet-automobilisten, die de voordelen voor specifieke groepen kunnen beperken. De verwachtingen zijn gematigd-positief, met het besef dat de daadwerkelijke impact op brede welvaart en arbeidsmarkt pas op langere termijn zichtbaar zal worden.

⁷ De Blankenburgverbinding: Op weg naar meer brede welvaart en organisatorische samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en onderwijs (2024). Erasmus Universiteit Rotterdam en Platform31.

Doelstelling 2B: Inclusieve toegang tot passend en zeker werk, talentontwikkeling en goede opleidingen

Om bestaanszekerheid voor alle inwoners te vergroten, bundelt de tweede doelstelling drie samenhangende ambities van de Regio Deal. De eerste ambitie is dat iedereen een stevige startkwalificatie of vervolgopleiding kan behalen. Vervolgens wordt gepoogd de hardnekkige obstakels aan te pakken die vooral jongeren zonder diploma's en langdurig werklozen buitensluiten. Ook wordt gewerkt aan de talentontwikkeling van inwoners.

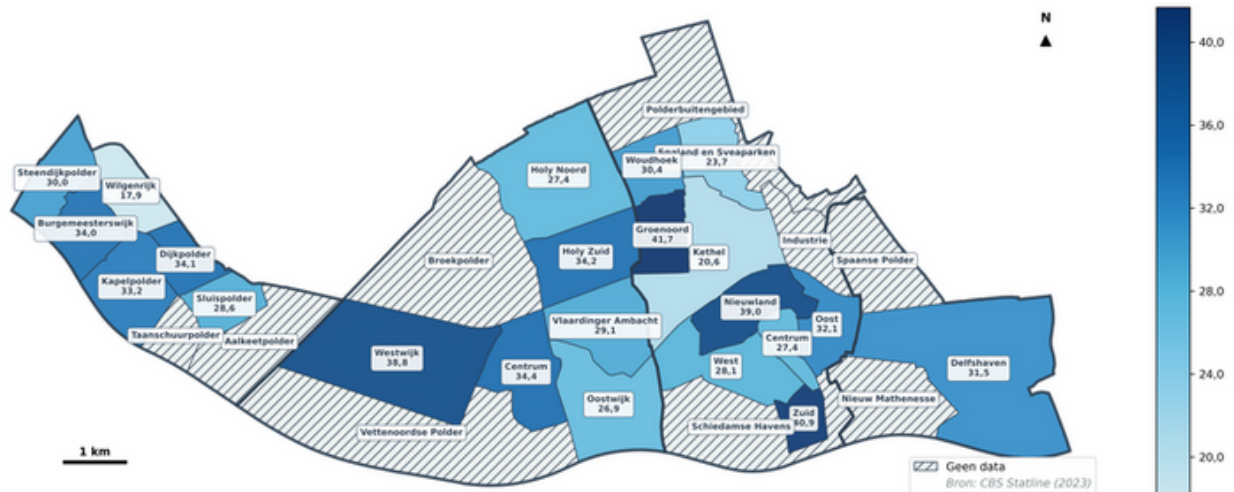
Opleidingsniveau

Bij deze doelstelling kijken we allereerst naar het opleidingsniveau van de bevolking per wijk. Hierbij maakt het CBS onderscheid tussen drie opleidingsgroepen: mensen met enkel een basisopleiding (basisonderwijs, vmbo of mbo1), met een praktijkgerichte vervolgopleiding (havo, vwo of mbo2-4), en met een theoretische opleiding (hbo of wo). Vooral de eerste groep is van belang, want dit zijn mensen die worden gezien zonder startkwalificatie te beschikken (minimaal mbo-2, havo of vwo) en daarmee hebben zij een verhoogd risico op langdurige werkloosheid, laagbetaald werk of afhankelijkheid van sociale voorzieningen. Een startkwalificatie wordt in Nederland gezien als het minimale opleidingsniveau dat nodig is om een goede kans te maken op de arbeidsmarkt.

Landelijk behoort 26% van de Nederlandse bevolking tot de groep zonder startkwalificatie, 41% heeft een praktijkgerichte opleiding, en 32% een theoretische opleiding. In de Waterwegregio wijkt dit patroon af: het aandeel zonder startkwalificatie ligt hoger, op 31%, terwijl het aandeel theoretisch opgeleiden lager is (27%). De praktijkgerichte groep is vergelijkbaar (42%).

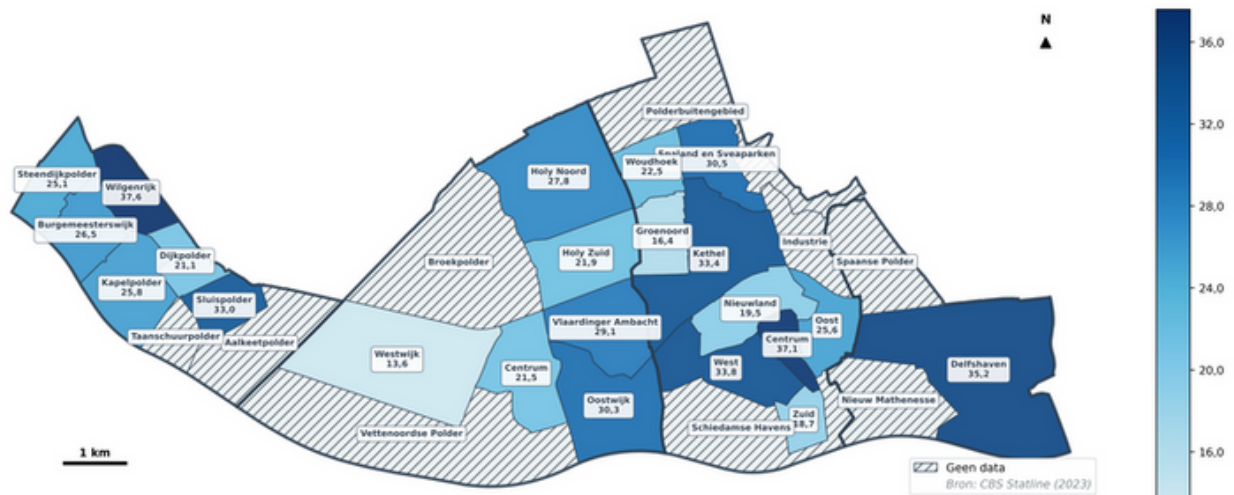
Als we op wijkniveau inzoomen, zien we dat het aandeel inwoners zonder startkwalificatie in bepaalde wijken aanzienlijk hoger ligt dan het regionale gemiddelde. In Groenoord (42%), Zuid (41%) en Nieuwland (39%) in Schiedam, en in Westwijk (39%) en Centrum (34%) in Vlaardingen is dit duidelijk zichtbaar (Figuur 13). Tegelijkertijd blijft in deze wijken het aandeel inwoners met een hbo- of wo-diploma achter, met percentages tussen de 13% en 22% (Figuur 14). Dergelijke cijfers kunnen wijzen op een kwetsbare uitgangspositie van bewoners op de arbeidsmarkt, en geven aan waar extra aandacht nodig is voor toegang tot scholing, doorstroommogelijkheden en ondersteuning richting werk.

Opleidingsniveau: basisonderwijs, vmbo, mbo1 (% van bevolking 15-75 jaar)

Figuur 13. Bewoners met een basisopleiding

Opleidingsniveau: Hbo, wo (% van bevolking 15-75 jaar)

Figuur 14. Bewoners met een theoretische opleiding.

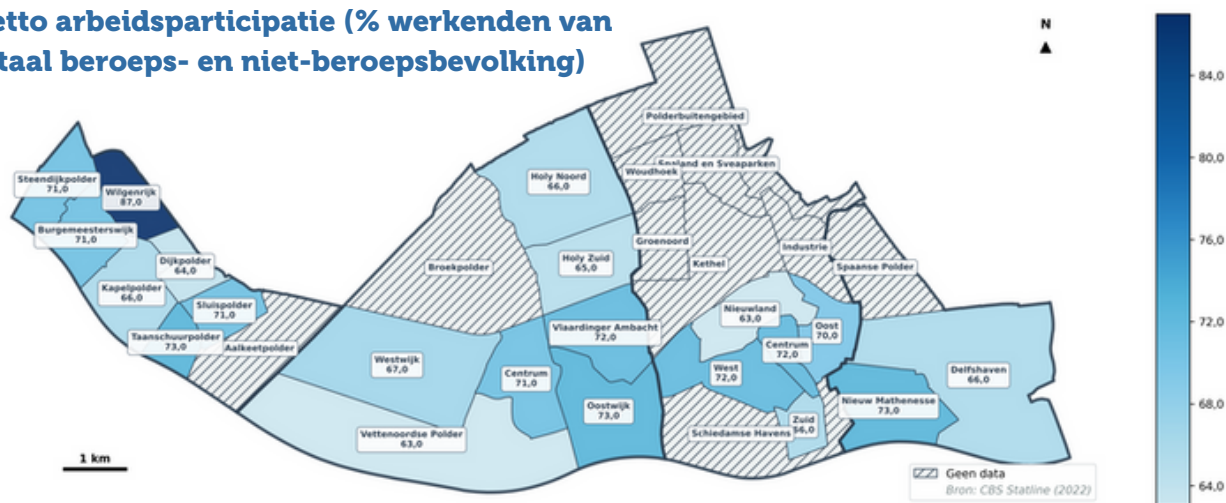
Zeker werk

Een andere ambitie van de Regio Deal is het bevorderen van zeker werk. Met name in de laatste jaren zijn er discussies in Nederland over het groeiende aandeel mensen zonder een vaste baan. Om dit beter te begrijpen is gekeken naar cijfers over de arbeidsdeelname en de aard van arbeidscontracten, gebaseerd op CBS StatLine (2022).

De netto arbeidsparticipatie (het aandeel werkenden van de bevolking van 15 tot 75 jaar) verschilt sterk tussen wijken (Figuur 15). In wijken zoals Nieuwland (63%) en Vettoenordse Polder (63%) ligt de arbeidsparticipatie duidelijk lager dan het regionale gemiddelde, wat kan duiden op een grotere afstand tot werk.

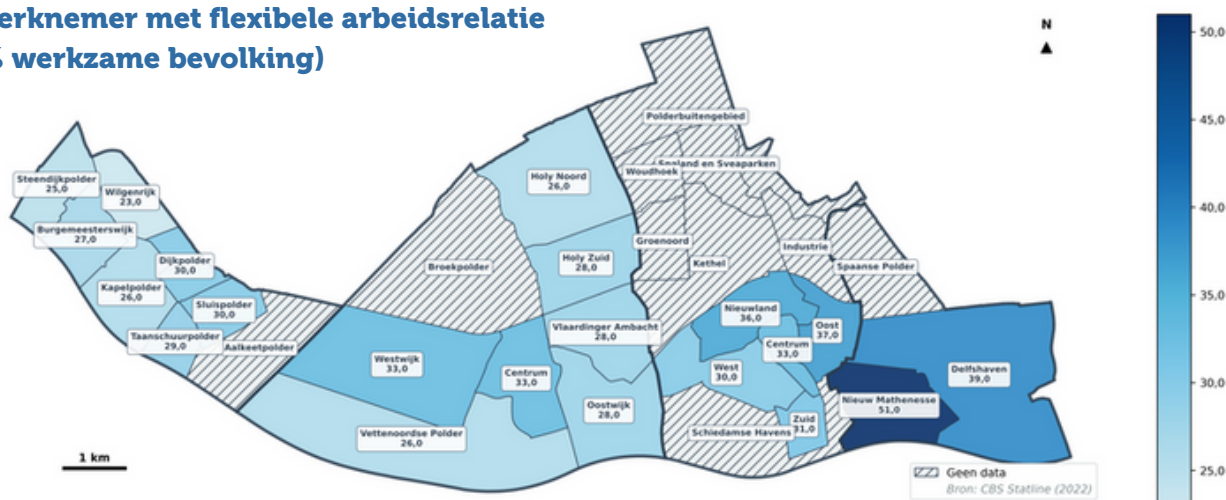
Tegelijk zien we in dezelfde en andere wijken een relatief hoog aandeel werknemers met een flexibele arbeidsrelatie, bijvoorbeeld in Nieuw Mathenesse (51%), Delfshaven (39%) en Oost (37%) in Schiedam en Rotterdam (Figuur 16). Deze combinatie van lage participatie en veel flexibel werk wijst op minder stabiele arbeidssituaties voor inwoners in bepaalde buurten. Wijken zoals Wilgenrijk (Maassluis), waar zowel de arbeidsparticipatie (87%) hoog is als het aandeel flexibele banen relatief laag (23%), laten zien dat de verschillen binnen de regio groot zijn.

Netto arbeidsparticipatie (% werkenden van totaal beroeps- en niet-beroepsbevolking)

Figuur 15. Netto arbeidsparticipatie.

Werknemer met flexibele arbeidsrelatie (% werkzame bevolking)

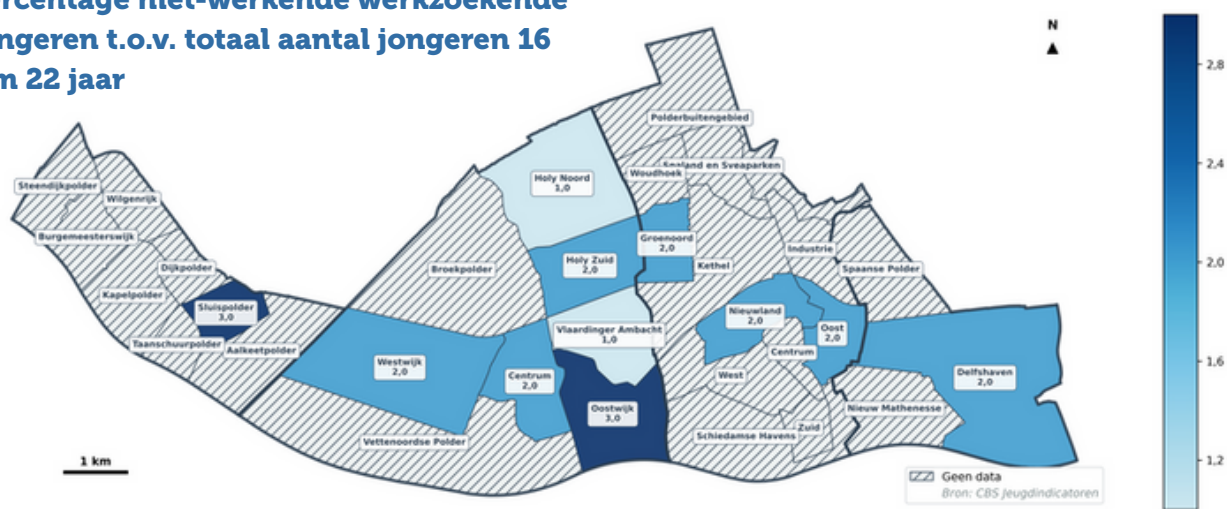

Figuur 16. Werknemers met flexibele arbeidsrelatie.

Jongeren

Net zoals in de eerste pijler krijgen binnen de tweede pijler jongeren specifieke aandacht. De ambitie is om structurele barrières voor deze groep te doorbreken en hun talenten beter te benutten. Landelijk ging het in 2023 om ongeveer 100.000 jongeren die geen onderwijs volgden en ook geen betaald werk hadden – de zogenoemde NEET-jongeren (Not in Education, Employment or Training). Dit komt neer op 3,8% van alle jongeren in deze leeftijdsgroep (bron: Landelijke Jeugdmonitor 2024).⁸ Voor de Waterwegregio zijn er geen actuele openbare cijfers beschikbaar over het exacte aandeel NEET-jongeren. Wel zijn er beperkte cijfers beschikbaar over de niet-werkende werkzoekende jongeren, en cijfers variëren van één tot drie procent.

Percentage niet-werkende werkzoekende jongeren t.o.v. totaal aantal jongeren 16 t/m 22 jaar

Figuur 17. Niet-werkende werkzoekende jongeren.

Doelstelling 2C: Praktijkgericht leren en werken

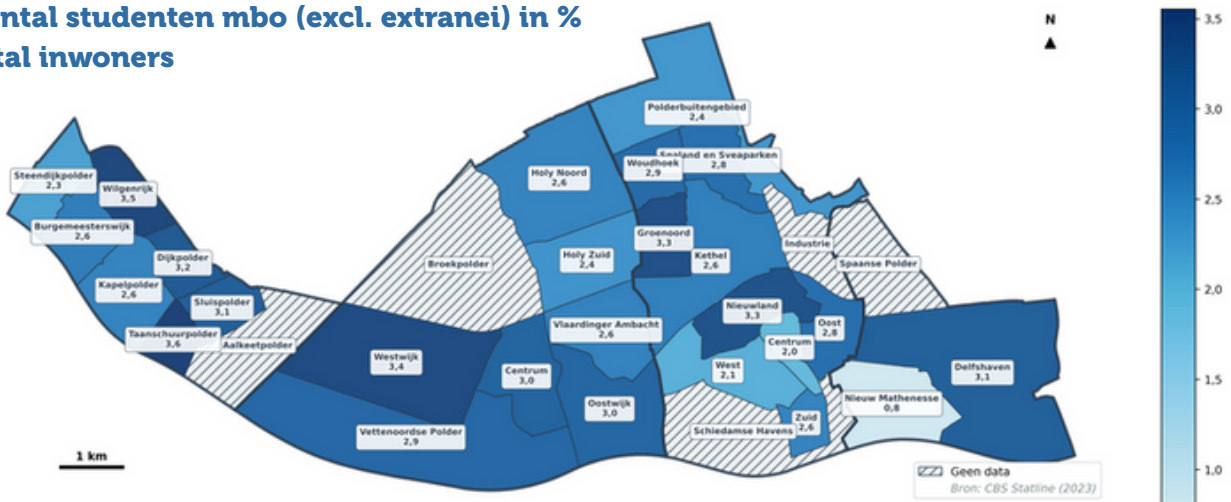
Bij deze doelstelling gaat het om het versterken van praktijkgericht onderwijs, met name het mbo, en het stimuleren van learning on the job in samenwerking met het bedrijfsleven. Denk daarbij aan het creëren van leerwerkplekken, stages en leeromgevingen waarin onderwijsinstellingen, bedrijven en (toekomstige) werknemers gezamenlijk optrekken.

Het aantal mbo-studenten in de regio Rijnmond daalde met 8% in de afgelopen 5 jaar.⁹ In schooljaar 2024-2025 stonden in de Regio Rijnmond totaal 39.450 mbo-studenten ingeschreven. Van de afgestudeerden in 2023-2024 stroomde 71% direct de arbeidsmarkt op, terwijl 29% doorstroomde naar vervolgonderwijs. In de Waterwegregio wonen naar schatting ruim 7.700 mbo-studenten, waarmee deze groep de grootste is van alle typen hoger onderwijs: er zijn ongeveer 7.000 hbo'ers en 4.700 wo'ers (bron: CBS). Daarmee vervult het mbo een sleutelrol in de beroepsvorming van jongeren in de regio.

⁸ Jongeren die geen onderwijs volgen en niet werken <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2024/jongeren-die-geen-onderwijs-volgen-en-niet-werken/>

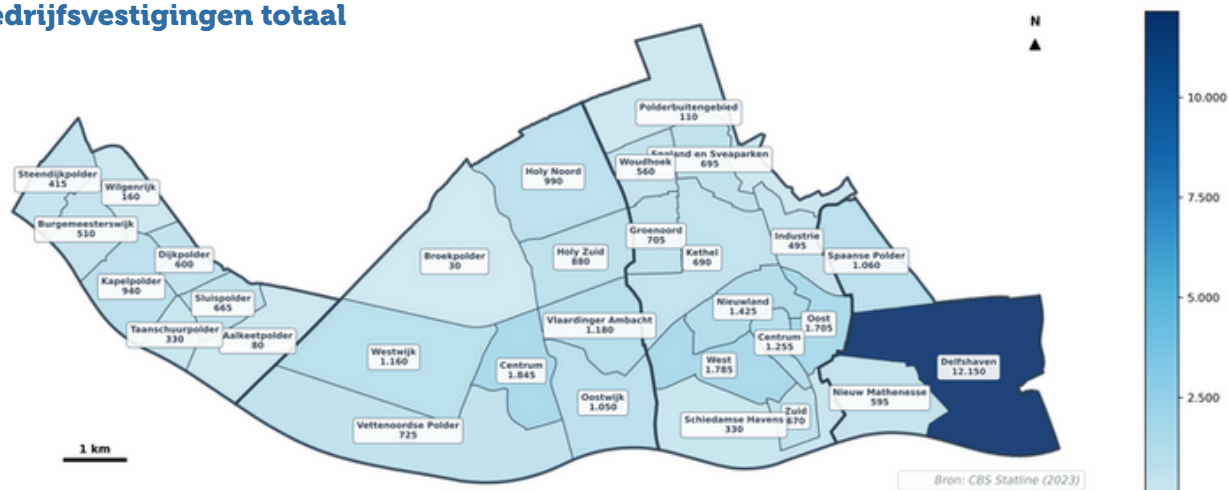
⁹ UWV (2025). Regioschets Rijnmond Basiscijfers Jeugd

https://www.werk.nl/imagesdxa/regioschets_basiscijfers_jeugd_2024-2025_rijnmond_tcm95-464151.pdf

In 2023 telde de Waterwegregio zo'n 35.800 bedrijfsvestigingen, met een opvallende

Bedrijfsvestigingen totaal

Figuur 19. Bedrijfsvestigingen in de Waterwegregio.

Over praktijkgericht werken en samenwerking met bedrijfsleven bestaan verscheidene voorbeelden. Een voorbeeld is het programma Vlaardingen mbo-stad, gestart in 2022, waarin gemeente, onderwijs en werkgevers structureel samenwerken om mbo-opleidingen, stages en banen binnen de thema's food, zorg en techniek te versterken.¹⁰ Daarbinnen zijn concrete projecten als de Food Innovation Academy en Zorg Innovatie Academie actief, die kenniscentra vormen waar studenten, ondernemers en overheid samenwerken en praktijkopdrachten uitvoeren. Ook lokale onderwijsinstellingen zoals Lentiz en Albeda zetten in op praktijkgestuurde leeromgevingen in de regio.¹¹

Als we verder kijken naar het aantal erkende leerbedrijven zien we tussen 2021 en 2025 een lichte maar structurele daling zichtbaar in het aantal erkende leerbedrijven in Nederland (bron: SBB stagebarometer). In 2021 waren er nog 255.619 erkende leerbedrijven, terwijl dit aantal in 2025 is gedaald naar 251.910 – een afname van ruim 3.700 bedrijven in vier jaar tijd. Hoewel het verschil in absolute aantallen relatief beperkt lijkt, is het wel een signaal van een neerwaartse trend die gevolgen kan hebben voor de beschikbaarheid van leerplekken voor mbo-studenten. Uit RijnmondInzicht blijkt dat er in 2019 circa 28.000 erkende leerbedrijven in regio Rijnmond waren.¹²

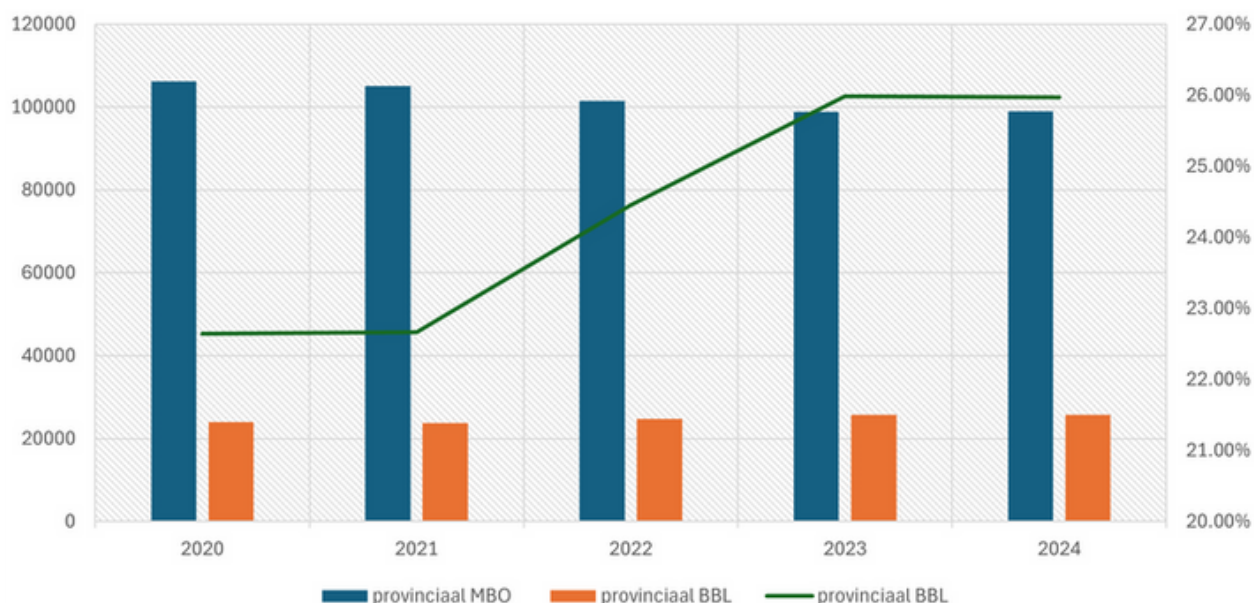
Verdere gegevens laten zien dat in Zuid-Holland is het aandeel BBL (beroepsbegeleidende leerweg) studenten in het mbo gestaag is toegenomen (Figuur 20). Waar in 2020 nog ongeveer 24,6% van de mbo-studenten een BBL-route volgde, is dit in 2024 gestegen naar bijna 28,95. Deze groei weerspiegelt een duidelijke voorkeur voor praktijkgericht leren in de regio. Zuid-Holland kent een sterke vertegenwoordiging van sectoren zoals techniek en industrie (bijv. haven van Rotterdam), zorg en welzijn, en logistiek en transport.

¹⁰ https://www.vlaardingen.nl/Onderwerpen/Onderwijs_en_opgroeien/Vlaardingen_mbo_stad#:~:text=Vlaardingen%20zet%20zich%20sinds%202022,stad

¹¹ De Blankenburgverbinding (2024). Erasmus Universiteit en Platform31.

¹² <https://rijnmondinzicht.nl/leerbedrijven-in-rijnmond>

Percentage BBL t.o.v. MBO (Zuid-Holland)

Figuur 20. Beroepsbegeleidende leerweg (BBL) in Zuid-Holland (bron: CBS Statline).

Op dit moment ontbreken er verdere cijfermatige bronnen op wijk- of gemeentelijk niveau. Zonder harde data is het lastig te monitoren of het aantal leerwerkplekken toeneemt, in welke sectoren dit gebeurt en welke doelgroepen daadwerkelijk worden bereikt. Voor deze doelstelling zijn dus verder aanvullende inzichten nodig die buiten de scope van deze nulmeting valt. Een stap om dit wél in beeld te brengen is het voeren van gerichte interviews met sleutelfiguren uit het lokale bedrijfsleven, ondernemersverenigingen en onderwijs (zoals ROC's).

6. Pijler 3: Doorbraken in duurzaam en circulair wonen en werken

De Waterwegregio kent relatief weinig natuurgebieden, hoge fijnstofemissies en veel versteende wijken uit de jaren 50 tot 80. Deze wijken bestaan vaak grotendeels uit sociale huurwoningen van matige kwaliteit. De opgaven rondom verduurzaming in deze buurten stapelen zich op en overstijgen steeds vaker de draagkracht van individuele bewoners, waardoor de achterstanden groeien - juist in de wijken waar bewoners het minst kunnen investeren en het meeste hinder ondervinden van de gevolgen.

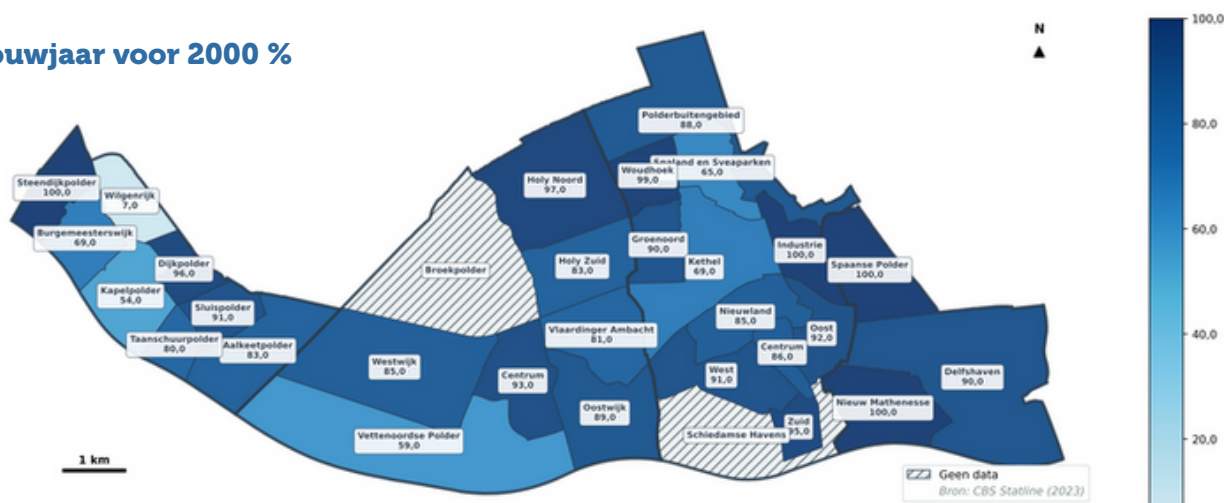
De derde pijler richt zich op drie nauw verweven doelstellingen: 3A) het versnellen van de verduurzaming van particulier woningbezit, 3B) het realiseren van meer circulaire en verduurzaamde bedrijven(terreinen), en 3C) het versterken van kennis, bewustwording en gedeelde verantwoordelijkheid rond circulair bouwen en de bredere duurzaamheidstransitie.

3A: Modulaire aanpak voor het verduurzamen van particulier woningbezit

De eerste doelstelling richt zich op het versnellen van de verduurzaming van particuliere woningen. Dit is niet alleen relevant voor de klimaatopgave, maar ook voor de woonkwaliteit en betaalbaarheid voor bewoners. Slecht geïsoleerde woningen leiden immers tot hogere energiekosten en vergroten het risico op energiearmoede, met name in wijken met veel oudere woningen en bewoners met een kleine portemonnee.

In de Waterwegregio bestaat het overgrote deel van de woningvoorraad uit gebouwen van vóór 2000 (Figuur 21). In sommige wijken ligt dit percentage zelfs boven de 90%. Uitzondering is Wilgenrijk (Maassluis), een nieuwbouwwijk waar slechts 7% van de woningen ouder is dan 2000. De leeftijd van de woningvoorraad is een belangrijke voorspeller van energieprestaties, omdat oudere woningen vaak slechter geïsoleerd zijn en minder energie-efficiënte installaties hebben.

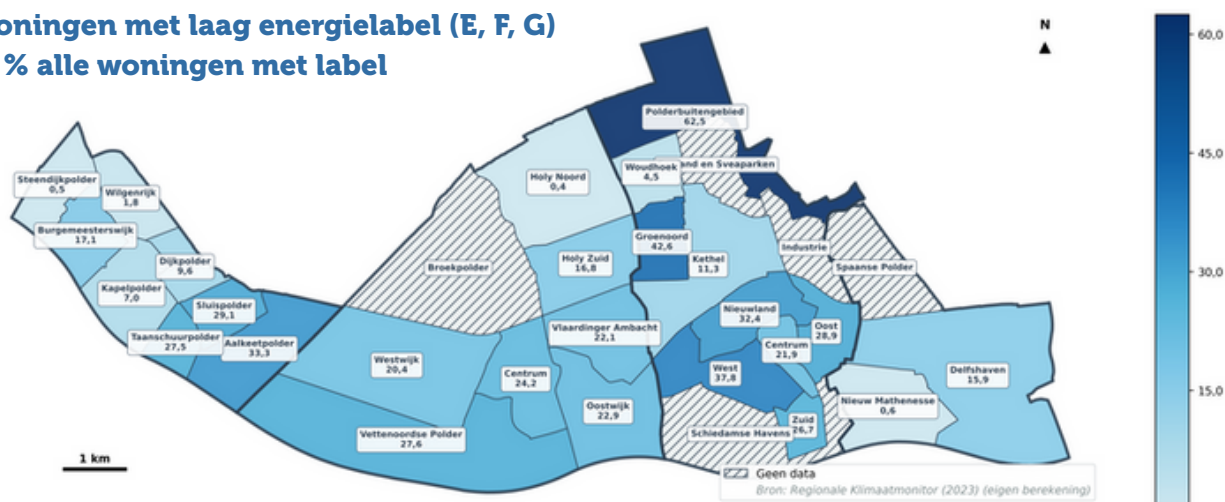
Bouwjaar voor 2000 %

Figuur 21. Aandeel woningen gebouwd vóór 2000 (2023).

Dat zien we ook terug in het aandeel woningen met een slecht energielabel (label E, F of G) (Figuur 22). In het Polderbuitengebied (Schiedam) heeft zelfs 62,5% van de woningen een slecht label. Ook in Groenord (42,6%), West (37,9%), Nieuwland (32,5%) en Aalkeetpolder (33,3%) is het aandeel woningen met een slecht energielabel hoog. Deze gebieden vormen logische aandachtswijken voor isolatieprogramma's en verduurzamingsubsidies. Ter vergelijking: in wijken als Wilgenrijk (1,8%), Holy Noord (0,4%) en Steendijkpolder (0,5%) zijn vrijwel alle woningen inmiddels voorzien van een goed energielabel.

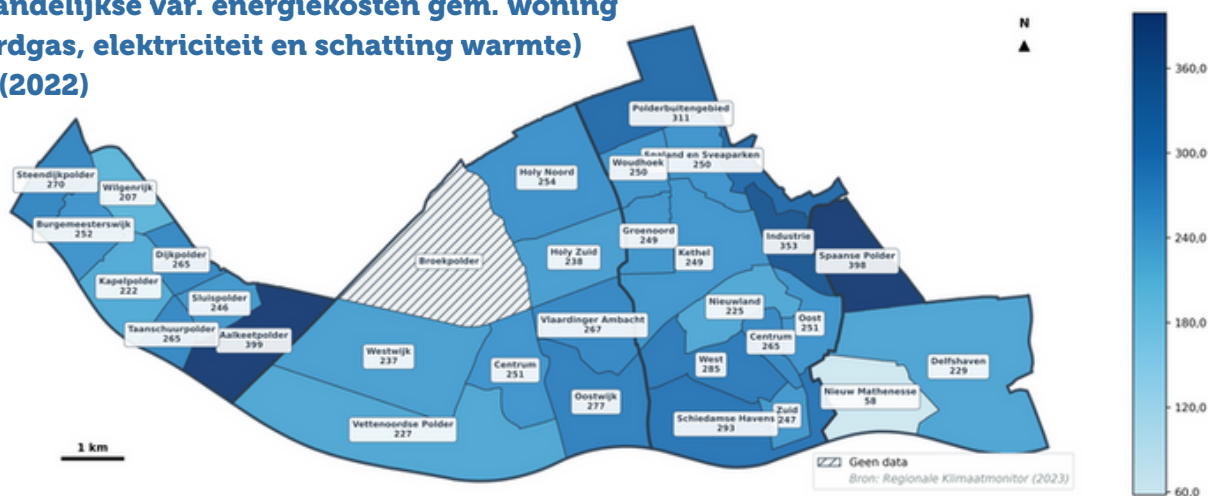
Woningen met laag energielabel (E, F, G) in % alle woningen met label

Figuur 22. Aandeel woningen met energielabel E, F of G (2023).

Een andere indicator, de gemiddelde maandelijkse energiekosten, laat zien hoeveel huishoudens gemiddeld kwijt zijn aan energiekosten (Figuur 23). In wijken met oudere woningen én veel slechte energielabels zijn de energielasten het hoogst. De grootste uitschieters zijn Aalkeetpolder (€399), Spaanse Polder (€398), Industrie Schiedam (€353) en het Polderbuitengebied (€311). Dit soort woonlasten legt een zware druk op huishoudens, zeker in combinatie met lage inkomens of weinig investeringsruimte, wat kan zorgen voor energiearmoede. Deze drie indicatoren samen laten zien waar de noodzaak en impact van verduurzaming het grootst is. Juist in wijken met een oudere woningvoorraad, slechte energieprestaties en hoge lasten is het belangrijk om gerichte ondersteuning te bieden.

Maandelijkse var. energiekosten gem. woning (aardgas, elektriciteit en schatting warmte) (€) (2022)

Figuur 23. Gemiddelde maandelijkse energiekosten per woning (2022).

Ten slotte kunnen we nog kijken naar maatregelen van verduurzamingen. Wat zonnepanelen betreft is er variatie tussen de gemeentes. In Vlaardingen steeg het aantal woningen met zonnepanelen in de eerste helft van 2024 met 3,9%, na een sterke toename van 29,6% in 2023, waarmee 18,3% van de woningen zonnepanelen had (CBS, 2024). Schiedam zag een stijging van 7,6%, en Maassluis had met 30% het hoogste percentage van woningen met zonnepanelen. Rotterdam blijft met 10,6% achter (CBS, 2024). Wat betreft ISDE-subsidies (RVO, 2023), zien we dat Schiedam en Vlaardingen ongeveer 6,5% van hun woningen verduurzamen, terwijl Maassluis met 10% een veel hogere deelname heeft. Oud Mathenesse heeft met 2,6% het laagste percentage, wat wijst op lagere betrokkenheid bij verduurzaming.

Doelstelling 3B: Circulair en duurzaam ondernemen en bouwen

Deze doelstelling richt zich op het versterken van circulair en duurzaam ondernemen en bouwen in de Waterwegregio. De Deal stimuleert circulaire bedrijfsmodellen en de verduurzaming van bedrijventerreinen om zo bij te dragen aan een duurzamere economie en regionale werkgelegenheid.

Kwantitatieve gegevens op wijk- of gemeentelijk niveau ontbreken voor deze doelstelling. Wél kunnen we kijken naar bestaande initiatieven die zich bezighouden met duurzaam ondernemen. De Green Business Club Waterweg heeft 39 bedrijven als participanten die zich actief inzetten voor verduurzaming op thema's als energietransitie, circulariteit, klimaatadaptatie en mobiliteit.¹³ In 2021 produceerden de 9 deelnemende bedrijven die op dat moment actief waren, gemiddeld 393 kg afval per fte, waarvan 59% restafval dat niet werd gescheiden. Dit geeft aan dat er aanzienlijke ruimte is voor verbetering op het gebied van afvalscheiding en hergebruik. We zien echter wel dat er mogelijk al vooruitgang is geboekt sinds 2021, aangezien er nu bijna 40 deelnemende organisaties zijn. Daarnaast vormt De Cirkel in Schiedam een belangrijke fysieke plek voor circulaire economie in de regio.¹⁴ Hier worden producten gerepareerd, grondstoffen teruggewonnen en bewoners bewust gemaakt van circulaire kansen.

Tegelijk toont de regio een ongelijk en overwegend beginnend niveau van circulariteit. Echter is door het ontbreken gestandaardiseerde KPI's voor circulair ondernemen en ontbrekende databronnen vrijwel onmogelijk om op wijk- of zelfs gemeentelijk niveau een compleet, vergelijkbaar kwantitatief beeld te schetsen. Verdere kwalitatieve inzichten uit interviews met sleutelspelers zoals de Green Business Club en De Cirkel zijn nodig.

Doelstelling 3C: Versterken van kennis, bewustwording en gedeelde verantwoordelijkheid over circulariteit en duurzaamheid

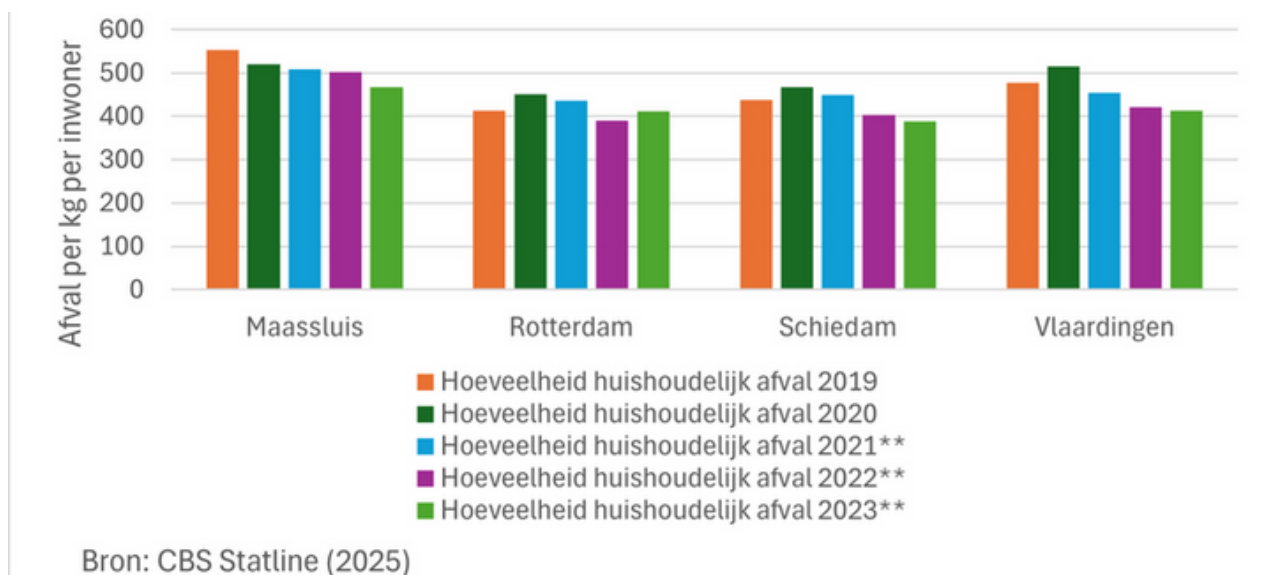
Deze doelstelling focust op het vergroten van kennis en bewustwording bij inwoners, bedrijven en onderwijsinstellingen, zodat duurzaam gedrag de vanzelfsprekende keuze wordt in de Waterwegregio. Om hierop zicht te krijgen gebruiken we drie indicatoren.

¹³ <https://greenbusinessclub.nl/waterweg>

¹⁴ <https://circulairambachtscentrum.nl/overzicht-circulaire-ambachtscentra/circulair-ambachtscentrum-cirkel-schiedam/>

Het eerste is het aandeel restafval dat niet wordt gescheiden. Volgens de Afval Monitor (Rijkswaterstaat, 2023) varieert dit sterk per gemeente: Vlaardingen 24%, Schiedam 33%, Rotterdam 23% en Maassluis 41%. Ook het huishoudelijk afval per gemeente laten verschillen zien. In de meeste gemeenten is een dalende trend te zien, met uitzondering van Rotterdam (Figuur 24).

Huishoudelijk afval per gemeente

Figuur 24. Huishoudelijk afval per gemeente.

We kunnen daarnaast ook kijken naar het aantal lokale energie-initiatieven volgens de Lokale Energie Monitor van HIER.nu. In de Waterwegregio zijn er drie energiecoöperaties actief: Coöperatie Vlaardings Energie Collectief (VEC) U.A. (Vlaardingen); Coöperatie EnergiekSchiedam/ Schiedams Energie Collectief (SEC) (Schiedam); Delfshaven Energie Coöperatie U.A./ Delfshaven Coöperatie (Sichting) (Rotterdam). Maassluis heeft geen lokaal energie-initiatief.¹⁵

Een ander interessante indicator betreft het aantal circulaire buurt- en reparatie-projecten, deze hebben wij geïnventariseerd via RepairCafe.org en lokale registers. De gegevens laten zien dat Maassluis 1 repaircafé telt, Vlaardingen 2, Schiedam 1 en Rotterdam 11, aangevuld met plekken als De Cirkel (Schiedam) en het Huis van de Wijk die gericht zijn op educatie en bewustwording.

Aanvullend onderzoek in Maassluis (2020) en Schiedam (2021) van het kenniscentrum Maassluis-Schiedam laat zien dat de bewustwording over klimaat en duurzaamheid onder inwoners groot is, maar dat daadwerkelijke gedragsverandering achterblijft door praktische belemmeringen.¹⁶ In Maassluis erkent 89% dat het klimaat verandert, en 69% zegt daar actief naar te handelen, maar vooral jongeren weten vaak niet hoe ze kunnen bijdragen aan verduurzaming. Gebrek aan geld, kennis en informatie zijn de meest genoemde drempels.

¹⁵ <https://www.hier.nu/lokale-energie-monitor-2023>

¹⁶ Onderzoeksrapportage Duurzaamheid 2020 Gemeente Maassluis en Enquête Duurzaamheid 2021 Gemeente Schiedam.

Afvalscheiding is breed geaccepteerd: 91% van inwoners in Maassluis scheidt papier, 89% glas, maar GFT en PMD blijven achter met respectievelijk 61% en 58%. Het aandeel inwoners dat de hoeveelheid restafval verder denkt te kunnen verminderen, is groot, mits er meer en betere inzamelfaciliteiten zijn. Investeren in duurzaamheid is populair als het direct milieuvoordeel oplevert (59%) of financieel gunstig is (51%), maar het daadwerkelijke gebruik van financiële regelingen is laag en de bekendheid met bestaande regelingen beperkt.

Ook in Schiedam is het bewustzijn hoog: 88% erkent klimaatverandering, maar slechts 54% handelt daar daadwerkelijk naar. Vooral onder jongeren is het gevoel van urgentie en ervaren van gevolgen, zoals hittestress, groot. Afvalscheiding wordt breed gedragen (82%), maar 18% vindt het te veel moeite, vooral in flats en bovenwoningen. Makkelijke duurzame keuzes zijn populair, 87% vervangt lampen door LED en 74% zet de verwarming lager, terwijl grotere maatregelen, zoals zonnepanelen (24% van de eigenaar-bewoners), minder vaak worden genomen. Belangrijkste barrières zijn ook hier gebrek aan geld, kennis en informatie.

6. Conclusie

Deze nulmeting van de Regio Deal Waterwegregio laat zien dat de brede welvaart, leefbaarheid en toekomstbestendige werkgelegenheid vaak achterblijven bij het landelijke gemiddelde. Op wijkniveau zijn de verschillen groot: sommige wijken kennen hardnekkige uitdagingen op het gebied van sociale cohesie, armoede en veiligheid, terwijl andere juist positieve uitzonderingen vormen.

Ook de arbeidsmarkt blijft krap, met structurele mismatches tussen vraag en aanbod, relatief veel flexibele arbeid en kwetsbare groepen met een lage arbeidsparticipatie of startkwalificatie. Jongeren verdienen specifieke aandacht, gezien de hogere percentages met jeugdzorg en relatief veel jongeren zonder startkwalificatie in bepaalde wijken.

Op het gebied van duurzaam en circulair wonen en werken zijn de opgaven ook groot te noemen. Veel woningen zijn verouderd, wat gepaard gaat met hogere energielasten. Tegelijkertijd neemt de aandacht voor verduurzaming toe, maar blijven investeringen en gedragsverandering achter bij de bewustwording.

Deze nulmeting biedt een gezamenlijk vertrekpunt en benadrukt tegelijk de urgentie om brede welvaart, kansengelijkheid en duurzaamheid integraal aan te pakken. Wij hopen dat dit verslag waardevolle inzichten heeft geboden om met de Regio Deal een zo groot mogelijke impact te maken.

